

Kanjerbeleid

o.b.s. De Eiber

Dedemsvaart

December 2016 (update)

INHOUDSOPGAVE**INHOUDSOPGAVE**

1. Inleiding.....	4
2. Pesten of plagen.....	5
3. Leer- en ontwikkelingsdoelen	5
4. Protocollen inzake Kanjertraining	6
5. Omgaan met regels en afspraken	6
6. Kernpunten voor leerkrachten.....	7
7. Kernpunten voor ouders	7
8. Kernpunten voor kinderen	7
Bijlage 1 – Kanjer volg- en adviessysteem.....	9
Bijlage 2 Pestprotocol / omgang met ongewenst gedrag	11
Pestprotocol / gewenst gedrag: voor alle kinderen	11
Pestprotocol: voor het gepeste kind / ‘slachtoffer’ van ongewenst gedrag	12
Pestprotocol: voor de pester / ‘dader’ van ongewenst gedrag	12
Pestprotocol: voor ouders.....	13
Adviezen aan ouders	13
Ouders van kinderen die pesten / ongewenst gedrag veroorzaken:	13
Alle ouders:	14
Uitleg van de petten van de Kanjertraining	14
Pestprotocol: voor de leerkracht	15
Signalen van pesterijen / ‘ongewenst’ gedrag	17
Signaleren van pestslachtoffers	17
Passieve pestslachtoffers:	17
Provocerende pestslachtoffers	18
Oorzaken van pestgedrag	18

Hulp aan het pestslachtoffer.....	18
Hulp aan de pester	18
De confronterende methode:	19
De niet-confronterende methode:.....	19
Hoe begeleiden we	19
De gepeste leerling / het 'slachtoffer' van ongewenst gedrag:	19
De pester / de 'dader' van ongewenst gedrag:.....	20
De volledige groep (klas):.....	20
Consequenties voor de pester / de 'dader' van ongewenst gedrag zijn:	20
Bijlage 3 Digitaal pestgedrag.....	22
Bijlage 4 Stappenplan bij conflictbeheersing Kanjer	23
Bijlage 5 Overzicht regels	24
Kanjerregels	24
Groepsregels	24
Specifieke regels.....	24
Bijlage 6 Instemming.....	26

1. INLEIDING

Op o.b.s. De Eiber is constante aandacht voor ons pedagogisch klimaat. De zorg voor het pedagogische klimaat en in het bijzonder de zorg voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen is een speerpunt op onze school. Ons doel is een optimale persoonlijkheidsontwikkeling van ieder kind op cognitief en sociaal-emotioneel gebied. Daarom heeft o.b.s. De Eiber ervoor gekozen zich te ontwikkelen tot “**Kanjerschool**”.

Het team is geschoold in het geven van Kanjertraining in de klas. De Kanjertraining is gericht op het creëren en behouden van een positief pedagogisch klimaat in de klas, binnen de school en op de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen.

Doelen vanuit de Kanjertraining zijn:

- + een betere band krijgen met elkaar/met de leerkracht en zich prettiger voelen in de klas;
- + zich niet laten verleiden tot sociaal destructief gedrag;
- + bevordering van vertrouwen en veiligheid in de klas;
- + versterking van sociale vaardigheden bij de kinderen;
- + beheersing door kinderen van verschillende oplossingsstrategieën in conflicten;
- + bewustwording van eigenheid bij de kinderen: ik doe mij niet anders voor dan ik werkelijk ben.

Het groepsgebeuren staat hierbij centraal en natuurlijk de rol die iedereen daarin speelt.

Het welbevinden van onze kinderen en de sfeer in de klas vinden wij als team heel erg belangrijk.

Bij de Kanjertraining staan 5 regels centraal die helder en duidelijk zijn en door de hele school gehanteerd worden.

1. We vertrouwen elkaar
2. We helpen elkaar
3. Niemand speelt de baas
4. Niemand lacht uit
5. Niemand doet zielig

„Als het kind zichzelf durft te zijn en om kan gaan met lastige situaties dan zit het lekker in zijn vel, kan het trots zijn op zichzelf en geniet het van het leven. In de Kanjertraining ervaart het kind dat dit ook voor hem of haar echt mogelijk is.”

Een goede leerkracht moet pedagogisch vaardig zijn. Op onze school moet elke leerkracht de opleiding tot kanjertrainer hebben gevolgd en vanuit dit concept een positief pedagogisch klimaat kunnen opbouwen in de eigen groep en in de school.

Het Kanjerbeleid levert hieraan een bijdrage. Dit beleidstuk is opgesteld om proactief te kunnen anticiperen op allerlei situaties waarmee kinderen te maken krijgen op het gebied van sociaal emotionele ontwikkeling. Ook is het doel van dit document dat het voor alle partijen van de school helder is hoe wij hiermee omgaan.

Dit beleidstuk bevat verschillende protocollen, zoals een pestprotocol en een stappenplan conflictbeheersing, die als bijlagen aan dit document worden toegevoegd en waarnaar in de tekst verwezen zal worden.

2. PESTEN OF PLAGEN

Het is belangrijk dat leerkrachten, ouders en leerlingen dezelfde definitie van pesten hanteren. Een zeer praktisch geformuleerde definitie zou kunnen zijn:

- ✚ een leerling wordt gepest als een andere leerling, of groep leerlingen, vervelende of gemene dingen tegen hem of haar zegt. Het is ook pesten als een leerling wordt geslagen, geschopt, bedreigd, opgesloten of buiten de groep wordt gesloten. Het is pesten als dat regelmatig gebeurt en als het moeilijk is voor de leerling die gepest wordt om zich te verdedigen (machtverschil).

Het verschil tussen pesten en plagen is aan te geven door bij plagen te constateren dat met betrekking tot de geplaagde:

- ✚ er sprake is van incidenten en gelijke machtverhoudingen
- ✚ er geen winnaar, maar ook geen verliezer is
- ✚ het slachtoffer zichzelf kan verdedigen
- ✚ het slachtoffer geen (blijvende) en/of fysieke schade oploopt

Pesten daarentegen is ongelijkwaardig. Een pestslachtoffer zal de pester(s) niet terug (kunnen/willen) pesten.

3. LEER- EN ONTWIKKELINGSDOELEN

Naast de doelen, zoals geformuleerd in het actieplan “Kanjerttraining”, zijn de concrete doelstellingen m.b.t. pestgedrag / ongewenst gedrag:

- ✚ Kinderen weten wat het betekent gepest te worden. De kinderen kunnen zelf een mening vormen over pestgedrag
- ✚ Kinderen hebben sociale vaardigheden ontwikkeld om pestgedrag te herkennen en hier mee om te gaan t.a.v. pester en het slachtoffer en de rest van de groep: ze weten hoe ze pestgedrag kunnen stoppen of weten wat ze kunnen doen als er bij hun in de groep iemand (of zichzelf) wordt gepest
- ✚ Kinderen van groep 5 t/m 8 vullen twee keer per schooljaar (nov. en mei) een kindvragenlijst in van het Kanjer volg- en adviessysteem. Het doel hiervan is het in kaart brengen en volgen van gedrag, de zelfwaardering en de intentie van leerlingen van groep 5 t/m 8 in de schoolse situatie.
- ✚ Leerkrachten van groep 1 t/m 8 vullen twee keer per jaar (nov. en mei) een docentenvragenlijst in van alle kinderen in de groep. Dit is bedoeld om op een snelle manier een overzicht te krijgen van hoe de leerkracht het gedrag van de leerlingen uit de klas ervaart. Dit met als doel de opvallende kinderen te signaleren en hierover met de ouders/verzorgers in gesprek te gaan en vervolgens gericht tot een gezamenlijke aanpak te komen

Voor een verdere uitleg van het Kanjer volg- en adviessysteem verwijzen we naar bijlage 1.

4. PROTOCOLLEN INZAKE KANJERTRAINING

Ouders worden via de schoolgids geïnformeerd over de Kanjertraining; over de aanpak en de omgangsregels hierbij. Daarnaast organiseren we één keer per drie jaar een ouderavond over dit thema.

Pesten wordt als wezenlijk probleem gezien door alle direct betrokken partijen: leerkrachten, ouders en leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de zwijgende middengroep).

Wij vinden, dat ieder kind zich op school veilig, gerespecteerd en plezierig moet kunnen voelen en daarom werken wij met de Kanjertraining.

Het beleid van de school is gericht op het voorkomen van pestgedrag (de zogenaamde preventieve aanpak). Leerkrachten moeten alert zijn op pestgedrag (signaleren) en de leerkrachten **nemen duidelijk stelling** tegen pestgedrag / 'ongewenst' gedrag.

Om dit daadwerkelijk te realiseren en in de praktijk toe te passen hebben wij protocollen opgesteld. Voor het pestprotocol verwijzen wij naar bijlage 2 en voor het stappenplan conflictbeheersing wordt verwezen naar bijlage 3.

5. OMGAAN MET REGELS EN AFSPRAKEN

Onze schoolregels zijn gekoppeld aan de vijf uitgangspunten van de Kanjertraining en hangen zichtbaar in de school. De regels gelden in en om de school.

Elke week staat er, schoolbreed, een regel centraal. Deze regel hangt zichtbaar in de klas. Gedurende die week wordt deze regel extra benadrukt tijdens een groeps gesprek. Regelmatig wordt er een stukje in de nieuwsbrief geschreven, zodat ook de ouders op de hoogte zijn.

Naast de Kanjerregels hebben we algemene regels en regels op klassenniveau. Hieronder noemen we een aantal voorbeelden:

Algemene regels:

- ✚ Als de eerste bel gaat, ga ik meteen naar binnen
- ✚ Ik loop rustig in de school
- ✚ Ik loop op het plein en fiets niet
- ✚ Op school gebruik ik geen mobiele telefoon
- ✚ Ik zorg dat alles netjes blijft (o.a. toiletten)
- ✚ Ik blijf van de spullen van andere kinderen af

Voorbeelden van regels op klassenniveau:

- ✚ Ik steek mijn vinger op als ik iets wil zeggen.
- ✚ Ik berg mijn spullen netjes op in mijn laatje/vak.
- ✚ Ik luister als een ander iets vertelt in de groep.

- ✚ Als de juf/meester praat, ben ik stil.

Kinderen mogen in overleg met de leerkracht in hun eigen groep een aanvulling geven op deze vastgestelde schoolregels. Die aanvulling wordt opgesteld door en met de groep. Dit zijn de groepsregels.

Aan het begin van elke schooljaar wordt er extra aandacht besteed aan de regels en afspraken in het kader van groepsvorming.

6. KERNPUNTEN VOOR LEERKRACHTEN

- ✚ Begrip. Leerkracht kan begrip op brengen voor gedachten- en leefwereld van kinderen.
- ✚ Respectvol. Leerkracht neemt kinderen serieus en respecteert hun reacties.
- ✚ Vriendelijk. Praat rustig, kijkt kinderen aan, snauwt en schreeuwt niet.
- ✚ Optimisme. Verwacht dat het met het kind goed zal aflopen.
- ✚ Rustig. Leerkracht beweegt zich rustig, praat rustig, reageert rustig, is voorspelbaar.
- ✚ Voegt daden bij woorden/is echt. Meent wat hij zegt. Geeft duidelijke regels en grenzen.
- ✚ Corrigeert opbouwend: geeft tips.
- ✚ Moedigt onafhankelijkheid aan / durft los te laten.
- ✚ Heeft hoge verwachtingen van eigen verantwoordelijkheid van kinderen.
- ✚ Vertrouwt kinderen, ouders en collegae.
- ✚ Denkt positief kritisch na over eigen functioneren.
- ✚ Stelt welzijn van het kind voorop.
- ✚ Richt zich niet op uiterlijke schijn.
- ✚ Neemt verantwoordelijkheid voor een rustige/veilige sfeer in de klas, op de gang, in de school.

7. KERNPUNTEN VOOR OUDERS

- ✚ Maakt u zich zorgen over het welzijn van uw kind, dan bespreekt u met de leerkracht een oplossing die goed is voor uw kind, de ouders, de leerkracht, de klas, de school, de buurt.
- ✚ De school gaat niet in gesprek als u oplossingen wilt afdwingen, die goed zijn voor uw kind en voor uzelf, maar niet goed zijn voor anderen zoals de klasgenoten, de school, de buurt.
- ✚ U gedraagt zich oplossingsgericht.
- ✚ Het is niet belangrijk of u erbij hoort, maar of u de dingen doet die bij u horen.
- ✚ Buiten de school is het een zaak van het kind zelf en de ouders (of openbaar gezag).
- ✚ Zoek naar een goede balans tussen beschermen en loslaten, zodat uw kind komt tot een optimale sociaal-emotionele ontwikkeling. Het kind heeft naast veel goede voorbeelden, ruimte nodig om zelf te leren denken en handelen.
- ✚ We spreken met respect over andermans kind en andermans opvoeding.

8. KERNPUNTEN VOOR KINDEREN

- ✚ Niet iedereen is jouw vriend en dat geeft niet.
- ✚ Doet iemand raar, dan zeg je er wat van.

- + Je stapt naar een maatje, gaat het door dan zoek je steun bij de leerkracht.
- + Buiten de school is het een zaak van het kind zelf en de ouders (of openbaar gezag).
- + Doe dingen waar je blij van wordt en let erop of anderen ook blij worden van jouw reacties en opvattingen.
- + Het is niet van belang 'of je erbij hoort' maar of je bij jezelf hoort.

BIJLAGE 1 – KANJER VOLG- EN ADVIESSYSTEEM

De Kanjervragenlijst is bedoeld om problemen te signaleren die een kind ervaart in het eigen sociaal functioneren in de klas. Dit gebeurt op 5 verschillende gebieden, namelijk:

- ✚ Positief sociaal gedrag
- ✚ Gevoelens van waardeloosheid
- ✚ Ongelukkig in de klas
- ✚ Storend gedrag in de klas
- ✚ Negatieve intenties

Dit heeft als doel leerlingen beter te begrijpen, te begeleiden en te ondersteunen in hun sociaal functioneren in de klas. Naar aanleiding van de uitslag kan de leerkracht in gesprek gaan met de leerling en de ouders. Als leidraad hiervoor kunnen de uitslagen van de vragenlijst en de pedagogische adviezen worden gebruikt, die horen bij de uitslag.

De Kanjervragenlijst heeft niet als doel diagnoses te stellen. Daartoe is de vragenlijst ook niet geschikt. De vragenlijst geeft wel een heldere vingerwijzing in welke richting het gedrag en de beleving van een leerling zich lijken te ontwikkelen. De vragenlijst is daarmee een hulpmiddel voor de leerkracht om een scherpere kijk te krijgen op het gedrag, de gevoelens, de zelfwaardering en de intenties van leerlingen.

De vragenlijst kan als leerlingvolgsysteem worden gebruikt waardoor de verandering in het sociaal functioneren in de klas kan worden gemeten. Tevens kan de lijst dienen als instrument om de effecten van bijvoorbeeld de kanjertraining te meten. Er is geen opleiding of training nodig om gebruik te maken van deze vragenlijst.

Doelgroep

De Kanjervragenlijst kan in het reguliere en speciaal basisonderwijs worden ingevuld door leerlingen van groep 5 t/m groep 8, mits de leerlingen voldoende leesvaardigheden hebben. Een leesniveau van DLE 20 (gemiddeld begin groep 5) is voldoende om de vragenlijst te kunnen invullen. Indien een leerling moeite heeft met lezen (of leesbegrip) wordt geadviseerd om de vragen aan het kind voor te lezen en eventueel onduidelijke woorden toe te lichten. De uitslag van de vragenlijst wordt vergeleken met normgroepen uit het reguliere basisonderwijs.

Docentvragenlijst

Het Docenten adviessysteem is bedoeld om op een snelle manier een overzicht te krijgen van hoe de leerkracht het gedrag van de leerlingen uit de klas ervaart. Dit heeft als doel de opvallende kinderen (zowel in agressie/drukke als in teruggetrokken gedrag) te signaleren en hierover met de ouders in gesprek te gaan en vervolgens gericht tot een gezamenlijke aanpak te komen.

De lijst dient als bewustwordingsinstrument voor de leerkracht: er wordt overzichtelijk gemaakt hoe de leerkracht het gedrag van de kinderen ervaart. Hieruit zou de leerkracht ook iets over zijn manier van lesgeven kunnen leren. Het systeem zelf geeft mogelijke oorzaken van het gedrag van de leerling, symptomen van het gedrag en een reeks adviezen waaruit de leerkracht een keuze kan maken. Doel is om de kanjerlessen aan te passen op basis van deze adviezen. Ook kan er gekozen worden voor een individueel handelingsplan. Uiteindelijk doel van de docentenlijst is dus leerlingen te begeleiden in hun sociaal emotionele ontwikkeling.

De docentenlijst is uitdrukkelijk geen diagnostische test. De vragenlijst meet slechts hoe de leerkracht het gedrag van het kind ervaart. Dit meetinstrument is een zeer grove maat die uitsluitend als signalering dient, omdat de leerkracht op zeer eenvoudige wijze aangeeft of hij bij de leerling bijv. agressie ziet (op een schaal van 1 tot 5). Het wordt wel gezien als zinvolle maat omdat op zeer snelle wijze in kaart wordt gebracht welke leerlingen volgens de leerkracht opvallen in de klas en welk soort gedrag in de klas de boventoon voert. Dit is relevant (ook als die leerlingen zich in werkelijkheid prima gedragen): het is een probleem als de leerkracht het gedrag als storend of zorgwekkend ervaart.

Doelgroep

De docentenlijst kan worden ingevuld door de leraar over leerlingen uit groep 1 t/m 8 van het reguliere en speciaal basisonderwijs. Er is geen opleiding of training nodig om gebruik te maken van deze vragenlijst.

Pedagogische informatie: doel

De pedagogische informatie heeft tot doel praktische adviezen te geven aan de leerkracht en docent over de omgang met leerlingen met gedragsproblemen. U kiest over welk onderwerp u meer informatie wilt en klikt deze aan in de alfabetisch geordende lijst. Op basis van deze adviezen kan snel een plan van aanpak worden vastgelegd. Aangevuld met lessen uit de Kanjertraining moet dit leiden tot praktische sociaal-emotionele hulp aan kinderen die in de meeste gevallen zal voldoen. Voldoen de adviezen en de lessen uit de kanjertraining niet, dan kan de leerkracht/de school het kind doorverwijzen naar professionele hulpverlening. Kennelijk zijn de problemen waarmee de leerling of de leerkracht worstelt zeer ernstig.

De informatie van Pedagogische informatie B is afkomstig van GGD Flevoland en speciaal geschreven voor leerkrachten.

Afspraken

De vragenlijsten worden twee keer per schooljaar bij ons op school afgenomen. De eerste keer vindt plaats acht weken na de start van het schooljaar. De tweede afname volgt aan het eind van het schooljaar. De IB'er neemt de afnamedata op in de jaarlijkse toetskalender. De resultaten worden met het team besproken.

BIJLAGE 2 PESTPROTOCOL / OMGANG MET ONGEWENST GEDRAG

Dit protocol is opgesteld om goed te kunnen reageren op situaties waarin een kind gepest wordt of het 'slachtoffer' is van ongewenst gedrag. Dit geldt ook voor ongewenst gedrag richting leerkrachten of andere volwassenen. Dit protocol sluit aan bij de Kanjerboeken en de Kanjertraining die op onze school gegeven wordt.

De kanjertraining werkt wat betreft pesten preventief.

Dit protocol bestaat uit 5 delen: voor alle kinderen, voor het gepeste kind / 'slachtoffer' van ongewenst gedrag, voor de pester / 'dader' van ongewenst gedrag, voor de ouders en voor de leerkracht.

Deze partijen zijn allemaal betrokken bij een situatie waarin gepest wordt / ongewenst gedrag wordt vertoond en worden op deze manier beter geïnformeerd.

Belangrijke regels bij het hanteren van het protocol:

- ✚ Een belangrijke stelregel is dat het inschakelen van een leerling niet wordt opgevat als klikken. Vanaf de kleutergroep brengen we de leerlingen dit al bij: je mag niet klikken, maar als je gepest wordt of als je ruzie met een ander hebt en je komt er zelf niet uit, dan mag je hulp aan de leerkracht vragen. Dit wordt niet gezien als klikken.
- ✚ Een tweede stelregel is dat een medeleerling verantwoordelijk is om het pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten. Alle leerlingen zijn immers verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep.

PESTPROTOCOL / GEWENST GEDRAG: VOOR ALLE KINDEREN

Zie je dat iemand gepest wordt?
Zet je witte pet op en meld het aan
je leerkracht!
Klikken over pesten bestaat niet!!!

1. Ik zet mijn witte pet op, want ik pest niet mee
2. Ik durf te zeggen: *Stop, houd op, omdat ...! Ik vind het niet leuk wat je doet, omdat ...*
3. Ik meld (zelf of samen met andere kinderen) het pesten bij de juf, de meester, mijn vader/moeder of een andere volwassene
4. Ik vertel het thuis en vraag om ideeën
5. Ik hou me aan de kanjerregels van de school.

PESTPROTOCOL: VOOR HET GEPESTE KIND / 'SLACHTOFFER' VAN ONGEWENST GEDRAG

1. Ik ga niet huilen, piekeren of verdrietig zijn. Ik ben niet zielig
Ik zet mijn witte pet op en pak het pesten aan
2. Ik zeg: *Dat vind ik niet leuk. Stop er mee. Je doet gemeen.*
Je maakt me verdrietig, ik wil dat je stopt
3. Ik ben een tijger, een kanjer, ik ben net zo sterk, groot en slim als die pestvogel(s)
4. Pesten is gemeen. Ik meld dat ik gepest word. Dat is geen klikken
5. Ik vraag klasgenootjes om hun witte pet op te zetten en mij te helpen. Zodat ik niet alleen sta
6. Ik ga mijn hart luchten bij iemand, die ik aardig vind en vertrouw en vraag om hulp. Dit doe ik bij mijn ouders, de juf of meester of iemand anders die ik goed ken
7. Als ik mijn witte pet op heb, negeer ik de pestvogel. Hij/zij weet niet eens wat hij/zij doet. Ik draai me om en meld het
8. Ik vraag een andere plaats in de klas als ik te dicht bij die pestvogel zit
9. Als ik vervelende emails krijg dan verwijder ik ze direct en de volgende keer open ik ze niet eens. Het adres ga ik blokkeren zodat de emails direct verwijderd worden
10. Word ik gepest op MSN dan blokkeer ik die personen. Zodat ze niet meer met mij kunnen praten
11. Ik schrijf een dagboekje met alle vervelende dingen die de pestvogels doen. Dan laat ik dit de juf, de meester of mijn ouders lezen
12. Ik kan gaan praten met een ander gepest kind
13. Ik kan boeken lezen over het pesten
14. Ik kan leuke dingen doen, bijvoorbeeld naar een club. Ik ben dan nooit verplicht met de pestvogel(s) te blijven omgaan
15. Ik denk alleen aan de leuke dingen die ik met andere kinderen doe
16. Als ik meer informatie wil bel ik (gratis) de kindertelefoon 0800-0432 tussen 2 en 8 uur of ik kijk op www.pestweb.nl of www.pestten.net
17. Het is niet mijn schuld. Ik ben zoals ik ben en dat is oké
18. Ik kan de pestvogels(s) aan als ik hulp krijg van klasgenootjes, juf/meester, ouders, vrienden/vriendinnen.

PESTPROTOCOL: VOOR DE PESTER / 'DADER' VAN ONGEWENST GEDRAG

1. Ik denk na over hoe het is om gepest te worden
2. Wil ik een kind bang of verdrietig maken?
Hoe zou ik mij voelen?
3. Ik kan mijn zwarte pet afzetten: IK STOP MET PESTEN
4. Ik vraag hulp aan de juf, de meester en/of mijn ouders
5. Ik ga na schooltijd direct naar huis, zodat ik niet in de verleiding kom om te pesten
6. Ik ga leuke dingen doen met een nieuw groepje kinderen
7. Als ik een geintje maak, kijk ik of de ander mijn grapje wel leuk vindt

8. Ik kan mijn zwarte pet omruilen voor een witte pet, ook al verwachten anderen dat ik de pestvogel ben

Als ik meer informatie wil bel ik (gratis) de kindertelefoon 0800-0432 tussen 2 en 8 uur of ik kijk op www.pestweb.nl of www.pestten.net

PESTPROTOCOL: VOOR OUDERS

De medewerking van de ouders wordt nadrukkelijk gevraagd om een einde te maken aan het pestprobleem / ongewenst gedrag. De school heeft alle activiteiten vastgelegd en zal al het mogelijke doen om een einde te maken aan een pestprobleem. De pesterijen worden op onze school geregistreerd, om duidelijkheid te creëren voor de leerling, de ouders en de leerkrachten.

In extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden.

Wordt een probleem op een inadequaat wijze aangepakt of leidt de aanpak niet tot het gewenste resultaat, dan kan de inschakeling van een vertrouwenspersoon noodzakelijk worden. Bij ons op school is dat Godelein Wegter. De klachtenregeling van onderwijsstichting ARCADE staat vermeld in onze schoolgids.

ADVIEZEN AAN OUDERS

Ouders van gepeste kinderen:

- + blijf in gesprek met uw kind
- + als pesten op straat gebeurt, kunt u het beste contact opnemen met de ouders van de pester om het probleem bespreekbaar te maken
- + pesten op school altijd direct melden bij de groepsleerkracht
- + door complimentjes kan het zelfrespect van uw kind vergroot worden
- + geef zelf het goede voorbeeld
- + stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport
- + steun uw kind in het idee dat er eind komt aan het pesten
- + werk samen met de school
- + houd in de gaten wat uw kind op de computer doet (msn / hyves / etc.)

OUDERS VAN KINDEREN DIE PESTEN / ONGEWENST GEDRAG VEROORZAKEN:

- + neem het probleem serieus
- + realiseer u dat uw kind een zwarte pet op kan zetten en de pestvogel is
- + realiseer u dat: elk kind loopt kans pester te worden
- + probeer achter de mogelijke oorzaken te komen
 - *Voelt mijn kind zich veilig thuis?*
 - *Voelt mijn kind zich veilig op school?*
 - *Pest mijn kind uit stoerheid of gewoonte?*
 - *Pest mijn kind omdat het denkt dat het zo hoort?*

- *Pest mijn kind omdat het bij de groep wil horen?*
 - *Welke TV-programma's volgt mijn kind allemaal?*
 - *Weet mijn kind wel wat het doet, wat het aanricht?*
- + maak uw kind gevoelig voor wat het een ander aandoet
 - + besteed extra aandacht aan uw kind
 - + stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport
 - + geef zelf het goede voorbeeld
 - + corrigeer ongewenst gedrag en benoem en beloon het goede gedrag van uw kind; jij bent de moeite waard, maar dit gedrag moet stoppen!
 - + corrigeer agressieve buien met het aangeven van gewenst gedrag
 - + u kunt boeken lezen over pesten en/of vraag informatie op
 - + maak uw kind duidelijk dat u achter de aanpak van de school staat
 - + schakel eventueel een expert in als u dat nodig vindt of de school dit aangeeft

ALLE OUDERS:

- + neem ouders van gepeste kinderen serieus
- + stimuleer uw kind om op een vriendelijke manier met een ander om te gaan
- + corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag, benoem en beloon het goede gedrag
- + leer uw kind om voor anderen op te komen
- + leer uw kind om voor zichzelf op te komen op een niet gewelddadige manier

UITLEG VAN DE PETTEN VAN DE KANJERTRAINING

Het gaat om het gedrag dat de kinderen vertonen. Kinderen kunnen elke keer een pet opzetten en bepalen daarmee hoe zij op dat moment naar school gaan en omgaan met anderen.

- + **Witte pet/tijger**

De tijger is een kanjer. Hij/zij is tevreden met zichzelf, komt voor zichzelf op en voor anderen. Maar weet ook wanneer tijd is om weg te lopen.

- + **Rode pet/aap**

Neemt niemand serieus ook zichzelf niet, hij/zij lacht overal om. Het is een meeloper en versterkt hierdoor het gedrag van de pestvogel.

- + **Gele pet/konijn:**

Heeft een slecht zelfbeeld en komt niet voor zichzelf op of voor anderen. Loopt liever snel (bang) weg.

- + **Zwarte pet/pestvogel:**

Vindt zichzelf geweldig en anderen helemaal niks. En laat dat aan andere kinderen voelen. Alle anderen deugen niet en hij/zij bepaalt zelf wel wat hij doet. Hij/zij pest andere kinderen of laat ongewenst gedrag zien.

PESTPROTOCOL: VOOR DE LEERKRACHT

Om pestslachtoffers te kunnen signaleren is het belangrijk om alert te zijn op kenmerken van de (mogelijke) pestslachtoffers en die van de pesters.

De piek van het pesten ligt tussen 10 en 14 jaar, maar vindt ook al in de onder- en middenbouw plaats. Pesten is inherent aan mensen. Daarom zal een (langdurig) pestproject geen einde maken aan pesten. In plaats van een (langdurig) pestproject uit te voeren is het beter regelmatig dit onderwerp, in steeds andere bewoordingen (buitensluiten, anders-zijn, tolerantie voor verschillen, verhuizen, vriendjes en vriendinnetjes, veiligheid, omgaan met elkaar, rollen in de groep) en met behulp van wisselende werkvormen (lezen of voorlezen, spreekbeurten, rollenspel, regels en afspraken over omgang met elkaar, lesopdrachten, kringgesprekken, groepsopdrachten) aan de orde stellen. Als men met de klas spreekt over pesten, is het raadzaam niet een eventuele pestsituatie in de klas als startpunt te nemen, maar het onderwerp uit te tillen boven datgene wat in de klas gebeurt.

- ✚ Het eigen voorbeeld van de leerkracht is van groot belang. In een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar tolerantie voor verschillen wordt aangemoedigd, waar ruzies niet met geweld worden opgelost, maar uitgesproken, waar leerlingen gerespecteerd worden in hun eigenheid, waar agressief gedrag van leerlingen niet getolereerd wordt en waar leerkrachten duidelijk stelling nemen tegen dit soort gedragingen, zal minder gepest worden.
- ✚ Men kan met leerlingen over pesten praten, terwijl het gedrag hetzelfde blijft. Het zal nodig zijn om met leerlingen regels en afspraken op te stellen over omgaan met elkaar en over pestgedrag.

***Leraren hebben een sleutelrol in de
aanpak van pesten
(neem daarom de volgende
adviezen ter harte)***

- ✚ Voer een aantal *probleemoplossende gesprekken* met de pester om de oorzaak van het pestgedrag te vinden. Mogelijke oorzaken:
Eerst zelf gepest zijn, bang zijn om zelf het mikpunt te worden, groot willen doen voor anderen, jaloers zijn, verwend zijn, slecht voorbeeld van .., geweld op TV of internet, reactie op bepaalde stoffen, (te kort aan) aandacht ouders, mishandeling, nooit gecorrigeerd worden door de ouders, enz.

- ✚ Neem vroegtijdig (proactief) contact op met de ouders. De ouders moeten zorgvuldig en duidelijk worden verteld wat hun kind anderen aandoet. Ouders kunnen het pesten niet ontkennen, omdat je alle voorgaande activiteiten hebt vastgelegd.
 - ✚ Vergeet de hulp aan de hele klas niet. Lees in de klas een boek over pesten. Maak samen met de leerlingen een pestcontract en laat iedereen het ondertekenen. En bespreek ook of iedereen zich er aan houdt
1. Door het kanjerbeleid wordt het pestgedrag verminderd en misschien zelfs voorkomen
 2. Wacht niet tot het pesten gemeld wordt, maar let op de signalen. Want lang niet al het pesten wordt gemeld
 3. Neem leerlingen altijd serieus als pesterijen gemeld worden. Doe je dat niet dan durft hij/zij het misschien niet weer te zeggen
 4. Is er sprake van onderhuids pesten, dan heeft het geen zin om de leerlingen daar mee te confronteren: de leerlingen zullen het ontkennen, zeggen dat het een grapje is of de gepeste leerling de schuld geven
 5. Bij onderhuids pesten moet je het pesten in de algemene zin in de klas aan de orde stellen. Bijv. oorlog en vrede, schending van mensenrechten, kindermishandeling, pesten op school, filmpjes van pesten op www.kidstegengeweld.nl (oorzaken en gevolgen)
 6. Is er sprake van merkbaar lichamelijke of geestelijke mishandeling dan moet je direct ingrijpen. Als je nu niet ingrijpt dan zeg je eigenlijk: 'ga maar door'
 7. Het gesprek dat je nu met de pester moet voeren is kort en heel duidelijk
 8. Vraag aan de pester: *'Is het jouw bedoeling om het leven van.....zuur te maken?'* Hierop kan/mag de pester alleen maar *ja* of *nee* antwoorden. Bij *nee*, mag het vanaf nu ook niet weer gebeuren. Bij *ja*, is het een groot probleem en moet je maatregelen nemen
 9. De pester moet gaan inzien welke gevolgen het pesten heeft. En dus hoe het gepeste kind zich voelt. Je zou de pester de opdracht kunnen geven om het boekje *'Tirannen'* van A. Chambers geheel of gedeeltelijk te lezen
 10. Niemand is gewoon een pester. Het is aangeleerd gedrag. Een pester kan zijn zwarte pet afzetten. Maar daar is hulp bij nodig
 11. Is de oorzaak duidelijk? Probeer dan de gevoeligheid van de pester voor wat hij met het slachtoffer uithaalt, te vergroten
 12. Maak daarna samen met de pester afspraken over gedragsverandering. Aan het einde van elke week evalueer je samen met de 'pester' of hij/zij zich aan de afspraken heeft gehouden
 13. Bij grote problemen kun je in overleg met de IB-er een gedragshandelingsplan opstellen
 14. Als een pester andere kinderen echt mishandelt of eigendommen vernielt moeten de ouders er direct bij worden betrokken
 15. Bij een onhoudbare situatie is de school genoodzaakt de pester te schorsen of zelfs te verwijderen van school.
 16. Maar niet alleen de pester heeft hulp nodig. Ook de gepeste leerling moet geholpen worden. Anders wordt hij/zij een konijntje (bang/passief) of juist zelf een pestvogel (pester). Ook de gepeste leerling kan baat hebben bij sociale vaardigheidstraining (b.v. Schatjes, katjes, watjes)

Tijdens de gymles kun je aandacht besteden aan zelfverdediging om de weerbaarheid van de leerlingen te vergroten

17. Elke situatie is weer anders, dus je moet zelf proberen in te schatten wat de ernst van de situatie is. Maar schuif het niet te snel weg, maar leg het 'probleem' eens voor aan een collega of de IB'er. Dan heb je meer steun/zekerheid
18. In onze orthotheek is informatie te vinden over pesten

Mocht het pesten structureel plaatsvinden en heeft de aanpak tot op heden geen resultaat laten zien, dan heb je als leerkracht de mogelijkheid om zowel de pester als de gepeste het Kanjerblad te laten invullen. Hiermee kun je misschien bewerkstelligen dat kinderen beter en bewuster gaan nadenken over hun gedrag en de gevolgen ervan. Bewaar de Kanjerbladen in de zorgmap gedurende het schooljaar, vervolgens gaan ze in het dossier (in de IB-ruimte)

SIGNALLEN VAN PESTERIJEN / 'ONGEWENST' GEDRAG

- + doodzwijgen, isoleren
- + zogenaamd leuke opmerkingen maken
- + insluiten in de klas, op de gang of het schoolplein
- + opwachten buiten school
- + slaan of schoppen
- + achterna rijden
- + jennen
- + bezittingen afpakken
- + opmerkingen maken over kleding
- + altijd een bijnaam gebruiken
- + iemand voortdurend ergens de schuld van geven

SIGNALEREN VAN PESTSLACHTOFFERS

We onderscheiden twee groepen pestslachtoffers:

PASSIEVE PESTSLACHTOFFERS:

- + angstig, onzeker, gevoelig, wanneer aangevallen.
- + huilen of zich terugtrekken, wanneer aangevallen.
- + negatieve kijk op zichzelf en de situatie.
- + ervaren zichzelf als mislukkeling, als stom en onaantrekkelijk
- + staan alleen of zoeken tijdens pleinwacht vaak de leerkracht op.
- + hebben gewoonlijk geen vriend(in) in de klas
- + komen op het laatste nippertje op school en gaan als laatste weg
- + zijn niet agressief en plagen niet

- ✚ zijn minder sterk

PROVOCERENDE PESTSLACHTOFFERS

- ✚ een combinatie van zowel angstig als agressief gedrag
- ✚ mateloos kunnen irriteren

OORZAKEN VAN PESTGEDRAG

- ✚ een problematische thuissituatie
- ✚ voortdurend gevoel van anonimiteit
- ✚ voortdurend in een niet passende rol worden gedrukt
- ✚ voortdurend met elkaar de competitie aangaan
- ✚ voortdurende strijd om macht in de klas of in de buurt

HULP AAN HET PESTSLACHTOFFER

De gesprekken met het slachtoffer van pestgedrag zijn gericht op:

- ✚ zich serieus genomen voelen
- ✚ zich begrepen voelen
- ✚ zich veilig voelen
- ✚ samen met de leerkracht nagaan hoe de problemen in de omgang met pesters opgelost kunnen worden

HULP AAN DE PESTER

Ieder kind kan de pester worden. Sommige kinderen lopen een iets grotere kans dan andere.

Hieronder noemen we een aantal factoren, waardoor een kind grote kans loopt pester te worden:

- ✚ weinig aandacht van de ouders krijgen
- ✚ fysiek worden gestraft
- ✚ niet worden gecorrigeerd wanneer het kind agressief is tegenover volwassenen of leeftijdgenoten
- ✚ vroeger slachtoffer geweest te zijn van pestgedrag
- ✚ niet tegen bepaalde smaak-, geur- of kleurstoffen kunnen
- ✚ verkeerd voorbeeldgedrag van ouders
- ✚ verkeerd voorbeeldgedrag van leerkrachten
- ✚ gewelddadige tv-programma's of videospelletjes

De preventieve aanpak van de Kanjertraining is er op gericht het verschijnsel pesten zoveel mogelijk te voorkomen:

- ✚ een goed en positief pedagogisch klimaat
- ✚ lessen sociaal- emotionele vorming

- + goed voorbeeldgedrag
- + leerlingen veel laten samenwerken
- + regels en straffen voor overtredingen
- + alert zijn op 'afwijkend' leerlinggedrag (ook tijdens pleinwacht) en dit regelmatig bespreken met collega's en IB-ers

DE CONFRONTERENDE METHODE:

De leerkracht past de confronterende methode toe op het moment dat zij ziet dat een leerling door één of meer klasgenoten wordt gepest:

- + zij neemt duidelijk stelling
- + zij voert een kort juridisch gesprek met de pester (zij vertelt de leerling dat hij geen veiligheid heeft geboden en dat zij hem om die reden moet straffen).

DE NIET-CONFRONTERENDE METHODE:

De leerkracht kan het probleem ook niet-confronterend aan de orde stellen. Zij doet dit wanneer zij vermoedt dat in de klas wordt gepest, maar geen duidelijke aanwijzingen heeft. Het heeft geen zin de klas met het vermoeden te confronteren: de leerlingen zullen het ontkennen of de leerkracht zand in de ogen strooien.

Via een algemeen probleem probeert de leerkracht het probleem op één van de volgende manieren in de klas aan de orde te stellen:

- + praten over oorlog en vrede en over het gevoel van overwinnaars en overwonnenen om van daaruit te komen tot ruzies, plagerijen en pestgedrag in de klas
- + praten over schending van de mensenrechten in andere landen, om van daaruit te komen tot de schending van rechten van kinderen in de klas
- + praten over machtsmisbruik in de maatschappij, om van daaruit te komen tot het machtsmisbruik in de klas
- + de kinderen laten tekenen over kindermishandeling of pesten om van daaruit te komen tot (psychische en/of fysieke) mishandeling in de klas

Er moet een beroep gedaan worden op de kinderen met 'de witte petten', 'de tijgers'. Er moet een beroep gedaan worden op het rechtvaardigheidsgevoel van deze kinderen. Ze zijn op basis hiervan best bereid zich sterk te maken tegen pesten op school. Ze worden betrokken bij het afspreken van regels over (het stoppen van) pesten en mogelijke straffen. Indien zij pestgedrag waarnemen dienen ze dit te melden bij de leerkracht. Dit wordt niet opgevat als klikken.

HOE BEGELEIDEN WE

DE GEPESTE LEERLING / HET 'SLACHTOFFER' VAN ONGEWENST GEDRAG:

- + we nemen het probleem serieus
- + we tonen medeleven en luisteren en vragen hoe en door wie er wordt gepest

- ✚ we gaan na hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor, tijdens en na het pesten. We hanteren hier o.a. het Kanjerblad voor
- ✚ we laten de leerling inzien dat je soms ook op een andere manier kun reageren
- ✚ we gaan na welke oplossing het kind zelf wil
- ✚ we benadrukken de sterke kanten van het kind
- ✚ we stimuleren de leerling niet in een uitzonderingspositie door het over te beschermen
- ✚ we schakelen indien nodig, in overleg met de ouders, hulp in via het Algemeen Maatschappelijk werk (AMW) voor sociale vaardigheidstrainingen, Bureau Jeugdzorg (BJZ), GGD

DE PESTER / DE 'DADER' VAN ONGEWENST GEDRAG:

- ✚ we praten met de pester en we zoeken naar de reden van het pesten. We hanteren hiervoor o.a. het Kanjerblad
- ✚ we laten inzien wat het effect van zijn/haar gedrag is voor de gepeste
- ✚ we laten inzien welke positieve kanten de gepeste heeft
- ✚ we laten excuses aanbieden, als het in de groep gebeurd is, gebeurt dit in de groep.
- ✚ bij herhaling van ongewenst gedrag tussen leerlingen volgen sancties
- ✚ we schakelen indien nodig, in overleg met de ouders, hulp in zoals sociale vaardigheidstrainingen, Jeugdgezondheidszorg, schoolarts of GGD

DE VOLLEDIGE GROEP (KLAS):

In sommige gevallen is het noodzakelijk het probleem te bespreken in de groep

- ✚ we stimuleren dat de leerlingen een eigen standpunt innemen en eventueel partij trekken voor de gepeste leerling
- ✚ we bespreken met de leerlingen dat 'meedoen' met de pester kan leiden tot verergering van het probleem
- ✚ we laten inzien wat het effect van zijn/haar gedrag is voor de gepeste leerling
- ✚ we laten inzien welke positieve kanten de gepeste heeft
- ✚ we schakelen indien nodig, in overleg met de ouders, hulp in zoals sociale vaardigheidstrainingen, Jeugdgezondheidszorg, schoolarts of GGD

Afhankelijk van hoelang de pester door blijft gaan met zijn/haar gedrag en geen verbetering toont, zal dit bepaalde consequenties inhouden voor de desbetreffende leerling.

Wanneer er zich in de groep vervelend of storend gedrag voordoet (rode en zwarte petten), handelen we volgens het stappenplan conflictbeheersing (bijlage 3).

CONSEQUENTIES VOOR DE PESTER / DE 'DADER' VAN ONGEWENST GEDRAG ZIJN:

Een 'dader' van ongewenst gedrag kan ook een leerling zijn die mede-leerlingen uitdaagt met een negatieve reactie als gevolg (bijv. schoppen of slaan). Ook het uitschelden valt hieronder. De sancties

zullen dan hetzelfde zijn. De mate waarin sprake is van ongewenst gedrag wordt altijd beoordeeld door de leerkracht of de pleinwacht.

- + nablijven tot alle leerlingen zijn vertrokken naar huis
- + time-out; kort verblijf op rustig plek buiten de klas en de terugkeer in de groep na gesprek met groepsleerkracht, nadat de betrokken leerling verteld heeft hoe hij zich in het vervolg gaat gedragen.
- + reglement overschrijven
- + een schriftelijke opdracht: beschrijven van de toedracht en zijn/haar rol in het pestprobleem/kanjerblad en laten ondertekenen door ouders.
- + nuttig, onaangenaam werk doen voor school
- + tijdelijk in een andere groep onderbrengen

N.B. na 3 sancties nemen de leerkrachten contact op met de ouders, tenzij het gedrag te ernstig is.

BIJLAGE 3 DIGITAAL PESTGEDRAG

Digitaal pesten Digitaal pesten is één van de verschillende vormen van pesten. Digitaal pesten gebeurt vaak buiten de school, omdat het binnen de school niet toegestaan is om de sociale media te gebruiken. Het ruziën en pesten gaat op school wel vaak door. Schoolresultaten lijden eronder en er ontstaat een onveilig klimaat. Het digitaal pesten is een groeiend probleem. We willen het digitaal pesten daarom een eigen plaats geven binnen dit beleidsdocument. Dit document stuurt aan op een integrale aanpak in samenwerking met de ouders.

Er zijn verschillende vormen van digitaal pesten: anonieme berichten versturen via sociale netwerksites en WhatsApp, schelden, roddelen, bedreigen, foto's van mobieltjes en webcam op internet plaatsen, privégegevens op een site plaatsen, wachtwoorden stelen en misbruiken, haatprofielen aanmaken, virussen sturen, happy slapping en het versturen van een e-mail bom. Schrikbarend is te weten dat 20% van de leerlingen te maken heeft met digitaal pesten. Niet al deze vormen zal je vinden op de basisschool maar toch is het van belang te weten waarin digitaal pesten kan ontaarden. De effecten van digitaal pesten kunnen erger zijn dan bij traditioneel pesten.

Aanpak

Wanneer de leerkracht merkt, dat er door kinderen uit zijn/haar klas thuis gebruik gemaakt wordt van chatprogramma's, of er e-mailcontacten tussen leerlingen zijn, bespreekt de leerkracht met de groep de voordelen en risico's hiervan. In de bovenbouwgroepen is dit in ieder geval aan de orde middels voorlichtingslessen van bureau HALT. Wanneer ouders merken dat hun kind digitaal gepest wordt, verwachten wij dat zij de school hiervan op de hoogte stellen. Leerlingen kunnen altijd met hun problemen bij de leerkracht terecht. Zij kunnen dus ook zelf de leerkracht op de hoogte stellen van het pesten. Om de ernst van de situatie in te schatten is het van belang dat de leerkracht inzicht heeft in de dingen die aan het kind gemeld worden (bv. door het maken van een printscreen of laten zien van berichten). Aan de hand van deze gegevens kunnen we met elkaar bespreken hoe u dit pestgedrag aan kunt pakken en of het nodig is dat de leerkracht u hierin helpt. Signalen betreffende digitaal pesten nemen we altijd serieus.

Verder worden de stappen gevolgd zoals beschreven in bijlage 2.

BIJLAGE 4 STAPPENPLAN BIJ CONFLICTBEHEERSING KANJER

Onderstaand stappenplan wordt toegepast

Elk kind heeft een maatje. Dit wordt in de groep besproken (en regelmatig herhaald). Duidelijk uitleggen wanneer je naar je maatje gaat. Ook regelmatig wisselen van maatje.

Gevolgen stap 6: Leerkracht grijpt in (niet alleen bij agressie, maar ook bij bijv. treiteren/pesten). Leerling moet bij pleinwacht blijven in pauze. Deze gaat gesprek aan: hoe kun je het voorkomen, wat kan beter.

Bij herhaaldelijk wangedrag ouders inschakelen.

Verdere consequenties kunnen per kind verschillen.

BIJLAGE 5 OVERZICHT REGELS

KANJERREGELS

We vertrouwen elkaar
We helpen elkaar
Niemand speelt de baas
Niemand lacht uit
Niemand doet zielig

Heb je last van het gedrag van een ander?

- Zeg duidelijk 'Stop hou op' **Stopt de ander niet?**
- Verbreek oogcontact
- Draai je om en loop weg richting een meester/juf
- Vraag hulp van een meester/juf

GROEPSREGELS

De regels die gelden voor de eigen groep (naast de Kanjerregels) worden door leerlingen samen met de leerkracht opgesteld aan het begin van het schooljaar.

SPECIFIEKE REGELS

OVERAL

Je houdt je aan de Kanjerregels
Je spreekt op een respectvolle manier tegen of over een ander
Je bent verantwoordelijk voor je eigen gedrag
Je stopt als iemand zegt: 'Stop hou op'.

WERKRUIMTES

Je spreekt met een liniaalstem
Je ruimt de spullen op die je hebt gebruikt

GANGEN

Je praat rustig Je loopt rustig
Je hangt/ ruimt je spullen netjes op
Je laat de tassen en jassen van een ander met rust

TOILETTEN

Je gebruikt de toiletruimte waar deze voor bedoeld is
Je wast je handen na het toiletbezoek en gaat zuinig om met de handdoekjes.

BERGING

Jongens plassen zittend
Je laat het toilet netjes achter

In de bergingen mogen alleen volwassenen komen.

PLEIN

Na 08.15 uur en 13.00 uur mag je op het plein zijn
Na de eerste bel ga je meteen naar binnen
Je deelt spelmateriaal tijdens de pauzes met anderen
Je speelt rustig met een ander en doet een ander geen pijn
Je ruimt de spullen op die je hebt gebruikt
Als je eerder naar binnen wil of van het plein gaat, dan vraag je dat aan de meester/ juf op het plein

BIJLAGE 6 INSTEMMING

Onderwijsstichting ARCADE
Ged. onderwijs voor ieder kind.

FORMULIER "Instemming met Kanjerbeleid"

School: o.b.s. De Eiber

Adres: Eiberweg 2

Postcode/plaats: 7701 VE Dedemsvaart

De Directeur

Dedemsvaart, 23-03-2012

G.J. Stegeman (handtekening)

Namens de MR,

Dedemsvaart, 23-02-2012

J.J. Gerrits (handtekening)